

Передмова

Основи державного архівного будівництва на Запоріжжі закладені в 1921 році, коли при музейній секції Запорізького губернського відділу народної освіти було створено сховище архівних документів. Очолив цю секцію відомий краєзнавець, етнограф та історик Я.П.Новицький.

Централізований збір документальних матеріалів на Запоріжжі почався в 1925 р., коли згідно постанови РНК УРСР від 10 червня 1925 р. "Про структуру і мережу архівних установ" при окрвиконкомах були створені окружні архівні управління з архівосховищами у м.Запоріжжі і М.Мелітополі.

З ліквідацією округів в 1930 р. вони були реорганізовані в місцеві архівні управління. Згідно з об'їзником ЦАУ СРСР від 23 лютого 1932 р. на базі Запорізького і Мелітопольського місцевих управлінь були організовані державні історичні архіви з підпорядкуванням Дніпропетровському обласному архівному управлінню.

З утворенням в 1939 р. Запорізької області Запорізький державний історичний архів реорганізовано в Запорізький обласний державний архів, а Мелітопольський - в його філію з підпорядкуванням Запорізькому обласному архівному відділу облвиконкому.

Згідно з "Положенням про Державний архівний фонд СРСР" від 29 березня 1941 р. Запорізький обласний державний архів перейменовано в Державний архів Запорізької області (ДАЗО).

Воєнні дії в роки Великої Вітчизняної війни, а згодом і окупація області німецько-фашистськими військами призвели до загибелі значної кількості архівних матеріалів. Так, в ДАЗО було знищено 363 фонди обсягом 31901 справа, в Мелітопольській філії - 1479 фондів обсягом 150703 справи.

Після звільнення території області від окупації продовжилась робота по збору документальних матеріалів з історії краю.

З прийняттям в серпні 1958 р. нового "Положення про Державний архівний фонд СРСР", згідно з постановою Ради Міністрів УРСР від 4 жовтня 1958 р. "Про мережу державних архівів УРСР" Державний архів Запорізької області перейменовано в Запорізький обласний державний архів (ЗОДА). Відповідну назву має і його філія в м.Мелітополі.

Рішенням Запорізького облвиконкому від 26 грудня 1973 р. №508 з 1974 р. філія в М.Мелітополі була ліквідована, а її архівний фонд передано в ЗОДА.

Згідно з "Положенням про Державний архівний фонд СРСР" від 4 квітня 1980 р. архів перейменовано в Державний архів Запорізької області.

В 1988 р. рішенням Запорізької обласної Ради народних депутатів від 9 листопада №2 "Про схему управління народним господарством Запорізької області" було ліквідовано обласний архівний відділ облвиконкому, а його функції передані держархіву області.

На підставі Указу Президії Верховної Ради України від 27 серпня 1991 року №1441-ХП "Про передачу архівів Компартії України у підпорядкування Державного архівного управління при Кабінеті Міністрів України", рішенням Запорізької обласної Ради народних депутатів від 26 вересня 1991 року №281 "Про передачу колишнього партархіву" фонди облпартархіву передано держархіву області.

24 грудня 1993 р. прийнято Закон України "Про Національний архівний фонд і архівні установи", який регламентує діяльність архівних установ.

Вперше інформацію про склад і зміст документальних матеріалів Запорізького облдержархіву і його філії дослідники одержали в 1968 р., коли було видано путівник по фондах архіву, який нараховував 3.258 фондів загальним обсягом 448700 од.зб. за період з 1791 по 1964 рр. У зв'язку з новими надходженнями документів та ліквідацією філії виникла необхідність у виданні скороченого довідника по фондах держархіву. До довідника внесено відомості про фонди архіву обсягом 1726918 од.зб. за 1774-1991 рр.

Довідник укладено за хронологічною і галузевою ознаками. Відомості про фонди подані в шести основних розділах:

I. Фонди установ, підприємств і організацій періоду до 1917 р., документи яких розкривають історію заселення Запорізького краю, становлення і розвитку його промисловості, сільського господарства, торгівлі, освіти і культури, громадсько-політичних рухів.

II. Фонди періоду революції і громадянської війни (1917-1920 рр.), які відображають історію боротьби за українську державність, політичне і економічне становище на Запоріжжі.

III. Фонди установ, підприємств і організацій радянського періоду (1920 -1991 рр.), які розкривають процес утвердження радянської влади, розвитку промисловості, сільського господарства, науки і культури, характеризують громадсько-політичний стан області.

IV. Фонди періоду тимчасової німецько-фашистської окупації (1941-1943 рр.), документи яких характеризують, здебільшого, господарсько-економічний стан області.

V. Фонди особового походження діячів науки і культури та колекції документів-спогадів громадян про історію міст і сіл області, оборону і звільнення області від німецько-фашистської окупації та ін.

VI. Кінофотофонодокументи (1959-1994рр.).

Усередині розділів фонди згруповані по підрозділах згідно зі "Схемою єдиної класифікації документної інформації в систематичних каталогах державних архівів СРСР" (М., 1978),

Однак, у ряді випадків, для зручності користування довідником, зроблені відступи від схеми. Так, в розділ "Установи і організації сільського господарства. Лісництво" внесені відомості про фонди організацій сільськогосподарської кооперації, в розділ "Установи і підприємства комунального господарства" внесені фонди організацій житлової кооперації, в розділ "Установи охорони здоров'я, фізичної культури і спорту" внесені фонди добровільних спортивних організацій.

У підрозділах фонди розташовані за хронологічно-номінальною, адміністративно-територіальною і алфавітною ознаками.

Кожний фонд супроводжується характеристикою, яка складається з назви фонду і обліково-довідкових даних на нього. Назва фонду подається за останньою назвою установи-фондоутворювача.

Обліково-довідкові дані складаються з літерного та числового номерів (для фондів дореволюційного періоду - літера "Ф", радянського періоду - літера "Р", фондів партійних та комсомольських організацій -літера "П"), крайніх дат та кількості справ.

Науково-довідковий апарат довідника складається з передмови, короткої історичної довідки про зміни в адміністративно-територіальному поділі на Запоріжжі (1770-1994 рр.), покажчика найменувань закладів, установ, організацій і підприємств, які розташовані по алфавіту з посиланням на відповідну сторінку довідника, змісту.

З часу виходу путівника по фондах держархіву в 1968 р. архівом спільно з науковцями були підготовані збірники документальних матеріалів: "Днепровская гидроэлектростанция им. В. И. Ленина", Дніпропетровськ, 1980 р., "Тарас Шевченко і Запорізький край". Запоріжжя, 1992 р., "Болгарське населення Півдня України", Запоріжжя, 1993 р., "Єврейське населення Півдня України: дослідження і документи", Запоріжжя, 1994 р., "Збережемо тую славу", К.,1997 р.

Документи архіву широко використовуються в народногосподарських і соціально-культурних цілях.

Пропонований довідник сприятиме оптимізації пошукової роботи дослідників, дасть більш повне і чітке уявлення про склад і структуру фондів державного архіву.

I. ФОНДИ УСТАНОВ, ПІДПРИЄМСТВ І ОРГАНІЗАЦІЙ ПЕРІОДУ ДО 1917 РОКУ

1.У СТАНОВИ МІСЬКОГО,СІЛЬСЬКОГО І ЗЕМСЬКОГО САМОУПРАВЛІННЯ

Олександрівська міська ратуша, Ф-1, 1777, 1794-1866 рр., 901 од.зб.

Олександрійське спрощене іромадське управління, Ф-21, 1857-1874 рр, 58 од.зб.

Олександрівська міська дума і управа, Ф-24, 1866-1919 рр., 1730 од.зб.

Олександрівська повітова земська управа, Ф-56, 1866-1917 рр., 361 од.зб.

Волосні правління:

Миколай-Пільське, Катеринославського повіту, Ф-59, 1869-1917 рр., 108од.зб.

Хортицьке, Катеринославського повіту, Ф-34, 1851-1903 рр., 3 од.зб.

Сільські управління:

Миколай-Пільське, Миколай-Пільської волості Катеринославського повіту, Ф-63, 1910-1918 рр, 3 од.зб.

Нижньохортицьке, Хортицької волості Катеринославського повіту, Ф-71, 1897-1919 рр., 3 од.зб.

2. ПОЛЩЕЙСЬКІ ТА СУДОВІ УСТАНОВИ

Олександрівський повітовий суд, Ф-220, 1828-1834 рр, 2 од.зб.

Волосні суди:

Хортицький, Ф-74, 1899-1900 рр, 2 од.зб.

4. ФІНАНСОВІ УСТАНОВИ

Олександрівське повітове казначейство, Ф-12, 1800-1861, 1884, 1916-1919 рр, 294 од.зб.

Олександрівське відділення Російського для зовнішньої торгівлі банку, Ф-7, 1910-1920 рр, 42 од.зб.
Олександрівський міський громадський банк, Ф-11, 1895-1914рр., 7 од.зб.
Олександрівське відділення Азово-Донського комерційного банку, Ф-8, 1916-1919 рр, 6 од.зб.
Олександрівське відділення державного банку, Ф-9, 1915-1920 рр, 6 од.зб.
Олександрівське відділення Сапкг-Пегербурзького міжнародного комерційного банку, Ф-10, 1903, 1918-1919 рр, 2 од.зб.
Банкірська контора Нібура, с.Хоргиця Катеринославського повну, Ф-75, 1910-1916 рр, 2 од.зб.

5. УСТАНОВИ СТАТИСТИКИ Повітові земські статистичні бюро:

Бердянське, Ф-254, 1917 р, 58 од.зб. .
Мелітопольське, Ф-255, 1911-1913, 1917 рр., 895 од.зб.

6. УСТАНОВИ ФАБРИЧНО-ЗАВОДСЬКОГО НАГЛЯДУ І ПРОМИСЛОВІ ПІДПРИЄМСТВА

Завод землеробних машин і знарядь торгово-промислового товариства "Лепп і Вальман", с.Хортиця Катеринославського повіту, Ф-65, 1875, 1918, 1879-1888, 1891 -1898, 1900-1917 рр., 46 од.зб.
Завод землеробних машин і знарядь товариства "Копп", м.Олександрівськ, Ф-158, 1889-1919 рр, 133 од.зб.
Завод землеробних машин і знарядь Б.В. Ремпеля, с.Павлівка Катеринославського повіту, Ф-110, 1895-1918 рр, 23 од.зб.
Механічний і чавуноливарний завод торгово-промислового товариства "Лепп і Вальман", м.Олександрівськ, Ф-30, 1887-1920 рр, 392 од.зб.
Завод томильного чавуну товариства "А.Я.Копп і Гелькер", м.Олександрівськ, Ф-46, 1905-1920 рр, 42 од.зб.
Олександрівський дротяний завод, Ф-47, 1915-1919 рр. 663 од.зб.
Олександрівські майстерні Катерининської залізниці, Ф-154, 1905 -1917 рр, 10од.зб.

7. УСТАНОВИ ЗЕМЛЕУСТРОЮ ТА ЗЕМЛЕВПОРЯДНУ ВЛННЯ ЛІСНИЦТВО

Повітові землеміри:

Бердянський, Ф-263, 1835-1840, 1842-1906 рр, 184 од.зб.
Катеринославський, Ф-264, 1802-1897 рр, 177 од.зб.
Мелітопольський, Ф-262, 1790-1905 рр., 188 од.зб. -
Маріупольський, Ф-266. 1788-1806, 1875-1895 рр, 15 од.зб
Олександрівський, Ф-230, 1806-1905 рр, 2279 од.зб.

Повітові землевпорядкувальні комісії:

Бердянська, Ф-251. 1906-1915 рр, 25 од.зб.
Катеринославська, Ф-265, 1907-1915 рр, 26 од.зб.
Мелітопольська, Ф-252, 1906-1917 рр, 278 од.зб.
Олександрівська, Ф-192, 1906-1917 рр, 561 од.зб.

10. УЧБОВІ ЗАКЛАДИ

Училища:

Бердянське реальне училище П.П.Фаста, Ф-236, 1905-1913 рр, 4 од.зб.

11. установа охорони здоров'я

Психіатрична лікарня "Бетанія", с.Володимирівка Хортицької волості Катеринославського повіту, Ф-201, 1911-1917 рр., 7 од.зб.

13. РЕЛІГІЙНІ УСТАНОВИ

Колекція метричних книг реєстрації актів іромадянського стану церков Запорізької області, Р-5593, 1847-1906 рр, 1577 од.зб.

II. ФОНДИ ПЕРІОДУ РЕВОЛЮЦІЇ І ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВІЙНИ (1917-1920 рр.)

1. МІСЦЕВІ ОРГАНИ ВЛАДИ І САМОУПРАВЛІННЯ, ФІНАНСОВІ УСТАНОВИ

Управи:

Олександрівська міська, Р-2030, 1917-1920 рр, 654 од.зб.
Олександрівська повітова земська, Р-2120, 1917-1919 рр, 9 од.зб.

Волосні земські управи і управління:

Миколай-Пільська, Катеринославського повіту, Р-3186, 1917-1919 рр, 7од.зб.

Миколай-Пільське управління Катеринославського повіту, Р-2122, 1917- 1918 рр, 13 од.зб.

Сільські управління:

Миколай-Пільське, Миколай-Пільської волості Катеринославського повіту, Р-2126, 1917-1918рр, 1 од.зб.

Привільненське, Хортицької волості Катеринославського повіту, Р-2106, 1917 р, 1 од.зб.

Військово-революційні комітети:

Олександрівський губернський, Р-73, 1920-1921 рр, 118 од.зб.

Повітові:

Бердянський, Р-3378, 1919-1921 рр, 31 од.зб.

Мелітопольський, Р-3389, 1920-1921 рр, 2 од.зб.

Олександрівський, Р-1754, 1920-1921 рр, 7 од.зб.

Волосні:

Хоріцький, Р-142, 1920 р, 6 од.зб.

Сільські:

Нижньохоргицький, Р-3232, 1920-1921 рр, 2 од.зб.

Ріккенауський, Р-3392, 1919 р, 1 од.зб.

Смолянський, Р-1978, 1920 р, 4 од.зб.

3. УЧБОВІ ЗАКЛАДИ

Марийське училище для глухонімих, с.Тиге Гальбштадтської волості Бердянського повіту, Ф-256 1917 р, 1 од.зб.

4. ПРОФСПІЛКИ І УСТАНОВИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

Заводський комітет профспілки робітників-металістів при заводі сільськогосподарських машин і знарядь Рсмпеля, с.Павлівка, Р-2458, 1917-1918 рр, 1 од.зб.

III- Фонди установ, підприємств і організацій радянського періоду (1920-1991 рр.)

1. МІСЦЕВІ ОРГАНИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ І ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Ради, виконавчі комітети Рад:

Запорізький губернський, Р-2, 1920-1922 рр, 1052 од.зб.

Повітові:

Бердянський, Р-3500, 1918-1923 рр, 11 од.зб.

Великотокмацький, Р-1219, 1922 р, 1 од.зб.

Запорізький, Р-27, 1919-1923 рр, 370 од.зб.

Мелітопольський, Р-3498, 1921-1922 рр, 2од.зб.

Волосні:

Великотокмацький, Р-3520, 1917-1922 рр, 88 од.зб.

Миколай-Пільський, Р-2321, 1921 р, 1 од.зб.

Хортицький, Р-121, 1919-1923 рр, 224 од.зб.

Окружні:

Бердянський, Р-3497, 1923-1925 рр, 26 одлб.

Запорізький, Р-1, 1923-1930 рр.. 1894од.зб.

Мелітопольський, Р-3496, 1923-1930 рр, 22 од.зб.

Запорізький обласний, Р-1335, 1939-1941, 1943-1985 рр, 7205 од.зб.

Міські:

Бердянський, Р-3516, 1922-1926, 1943-1978 рр, 1510 од.зб.

Запорізький, Р-75, 1918-1919, 1921-1941, 1943-1986 рр, 27ДО од з б.

Мелітопольський, Р-3337, 1927-1934, 1941, 1943-1975 рр, 1538 од.зб.

Районні:

Верхньохортицький, Р-1944, 1945-1962 рр, 484 од.зб.

Запорізький, Р-356, 1923-1930 рр, 2094 одлб.

Мелітопольський, Р-3406, 1930-1932, 1934-1935, 1943-1977, 1979 рр, 1189 одлб.

Молочанський, Р-1415, 1924-1932 рр, 29 одлб.

Хортицький, Р-235, 1922-1930 рр, 1626 од.зб.

Селищні:

Верхньохортицька, Р-4622, 1946-1969 рр, 211 одлб.

Сільські:

Бабурська, Р-257, 1924-1927, 1948-1955 рр, 43 од.зб.

Варварівська, Хортицького району, Р-181, 1921-1923, 1925-1926 рр, 26 од.зб.

Канцерівська, Р-118, 1917, 1921-1926 рр, 96 од.зб.

Кічкаська, Р-246, 1921-1933 рр, 167 од.зб.

Любимівська, Хортицького району, Р-1939, 1922-1926 рр, 10 од.зб.

Миколай-Пільська, Р-234, 1923-1928, 1943-1977 рр, 535 од.зб.

Михайлівська, Хортицького району, Р-249, 1922-1927 рр, 119 од.зб.

Молочанська, Р-1413, 1929-1930 рр, 2 одлб.

Нижньохортицька, Р-103, 1918-1926 рр, 86 одлб.

Стульнівська, Р-4707, 1943-1958 рр, 78 од.зб.

Хортицька, Р-685, 1921, 1925-1926 рр, 16 одлб.

Запорізьке окружне бюро національних меншостей при виконавчому комітеті окружної Ради, Р-576, 1925-1930 рр, 80 одлб.

Комісії і комітети неможливих селян:

Запорізький окружний, Р-661, 1923-1930 рр., 271 од.зб.

Повітові:

Великотокмацький, Р- 1979 ,1921-1922 рр.,6 од.зб.

Запорізький міський, Р-862, 1928-1933 рр, 100 од.зб.

Волосні:

Хортицький, Р-236, 1920-1923 рр, 73 одлб.

Районні:

Запорізький, Р-397, 1923-1932 рр, 211 одлб.

Мелітопольський, Р-3354, 1930-1931 рр, 3 од.зб.

Хортицький, Р-237, 1923-1930 рр, 180 одлб.

Сільські:

Варварівський, Р-1366, 1926-1930 рр, 10 одлб.

Верхньохортицький, Р-686, 1930-1932 рр, 7 одлб.

Комісії у справах колишніх червоно-гвардійців і червоних партизанів:

Районні:

Молочанська, Р-1842, 1928-1935 рр, 136 од.зб.

Комісії по сприянню в роботі Надзвичайної державної комісії по встановленню та розслідуванню злочинів німецько-фашистських загарбників та їх спільників і заподіяних ними збитків громадянам, колгоспам, громадським організаціям і державним підприємствам:

Запорізька обласна, Р-1662, 1943-1944 рр, 7 одзб.

Запорізька міська, Р-1683, 1944 р, I од.зб.

Районні:

Великотокмацька, Р-1854, 1944 р, 1 од.зб.

Запорізька, Р-1850, 1944 р, 2 од.зб.

Мелітопольська, Р-3192, 1943-1944 рр, 12 од.зб.

2. ОРГАНИ РОБІТНИЧО-СЕЛЯНСЬКОЇ ІНСПЕКЦІЇ І ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ

Відділи і інспекції робітничо-селянської інспекції (РСІ):

Запорізький губерньський, Р-169, 1920-1922 рр, 720 од.зб.

Повітові:

Бердянський, Р-3343, 1920-1922 рр, 118 од.зб.

Запорізький відділ державного контролю, Р-167, 1922 р, 4 од.зб.

Канцерівський, Р-688, 1921-1923 рр, 7 од.зб.

Кічкаський, Р-1751, 1923-1931 рр, 20 од.зб.

Миколай-Пільський, Р-683, 1928-1933 рр, 120 од.зб.

Нижньохортицький, Р-261, 1922-1923 рр, 2 од.зб.

Смолянський, Р-241, 1923-1932 рр, 6 од.зб.

Комісії по виборах до органів влади та управління:

Мелітопольський, Р-3345, 1920-1922 рр, 417 од.зб.

Окружні:

Запорізький, Р-664, 1925-1930 рр, 1227 од.зб.

Мелітопольський, Р-3370, 1927, 1929 рр, 4 од.зб.

Запорізький окружний відділ РСК, Р-І248, 1923 р, ІЗ од.зб.

Районні:

Запорізька міська контрольна комісія КП(б)У і РСІ, Р-989, 1931-1934 рр, 867 од.зб.

Молочанська районна контрольна комісія КП(б)У і РСІ, Р-1797, 1931-1934 рр., 46 од.зб.

Запорізька губерньська продовольча інспекція, Р-168, 1920-1922 рр, 370 од.зб.

3. ОРГАНИ ЮСТИЦІЇ, СУДУ І ПРОКУРАТУРИ

Відділ юстиції виконавчого комітету Запорізької губерньської Ради, Р-55, 1920-1922 рр, 181 одлб.

Бюро юстиції виконавчого комітету Мелітопольської повітової Ради, Р-4006, 1919-1923 рр, 106 одлб.

Відділ юстиції виконавчого комітету Запорізької обласної Ради, Р-5586, 1944-1956, 1971-1981 рр, 508 од.зб.

Судові установи

Виїзна сесія Катеринославського губерньського суду по Запорізькому округу, Р-1259, 1924-1925 рр, 36 одлб.

Запорізька губерньська рада народних суддів, Р-1247, 1921-1922 рр, 620 одлб.

Окружні:

Бердянський, Р-3996, 1923-1925 рр, 471 од.зб.

Запорізький, Р-2180, 1923-1924 рр, 1 од.зб.

Районні:

Хортицький, Р-2183, 1920 р, 14 од.зб.

Військові наради по боротьбі з бандитизмом:

Запорізька губерньська, Р-11 ІЗ, 1920-1922 рр, 28 од.зб.

Повітові:

Велихотокмацька, Р-2625, 1921-1922 рр, 21 од.зб.

Запорізька, Р-1115, 1921-1923 рр, 24 од.зб.

Запорізька окружна, Р-П59, 1922-1924 рр, 35 од.зб.

6. ПАРТІЙНІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Комітети Комуністичної партії України:

Запорізький губерньський, П-6638, 1920-1922 рр, 30 од.зб.

Окружні:

Бердянський, П-73, 1923-1925 рр, 118 од.зб.

Запорізький, П-1, 1921-1930 рр, 1874 од.зб.

Мелітопольський, П-241, 1923-1930 рр, 150 од.зб.

Повітові:

Бердянський, П-338, 1920-1923 рр, 33 од.зб.

Велихотокмацький, П-288, 1921-1923 рр, 14 од.зб.

Запорізький, П-47, 1920-1923 рр, 252 од.зб.

Мелітопольський, П-264, 1920-1923 рр, 65 од.зб.

Районні:

Молочанський, П-286, 1926-1939 рр, 641 одлб.

Хортицькийтн,

Комітети Ленінської Комуністичної Спілки Молоді:

Повітові:

Запорізький, П-477, 1922-1923 рр, 10 одлб.

Мелітопольський, П-271, 1919, 1922-1924 рр, 2 од.зб.

Окружні:

Бердянський, П-465, 1923-1925 рр, 7 одлб.

Запорізький, П-16, 1923-1930 рр, 1014 одлб.

Мелітопольський, П-242, 1923-1930 рр, 57 од.зб.

Запорізький обласний, П-24, 1939-1991 рр, 7016 од.зб.

Міські:

Бердянський, П-і 199, 1939-1991 рр, 2915 одлб.
Запорізький, П-17, 1930-1991 рр, 1720 одлб.
Мелітопольський, П-243, 1939-1991 рр., 3688 од.зб.
Токмацький, П-6450, 1962-1991 рр, 1028 од.зб.

Районні:

Молочанський, П-287, і 933-1939 рр, 5 од.зб.

7.ПРОФСПІЛКОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Ради профспілок:

Запорізька губерньська, Р-826, 1920-1922 рр, 354 од.зб.
Запорізька окружна, Р-830, 1923-1930 рр, 651 од.зб.
Запорізька обласна, Р-2523, 1948-1980 рр, 3871 од.зб.
Запорізька міська, Р-2073, 1928-1931, 1936 рр, 14 од.зб.

Районні:

Мелітопольська, Р-3871, 1919-1937 рр, 198 од.зб.

Секретаріати профспілок:

Районні:

Хортицький, Р-2076, 1925-1927 рр, 11 од.зб.

Працівників державних установ:

Запорізький обласний комітет профспілки працівників державних установ, Р-І33І, 1931-1941, 1944- 1981 рр., 1204 од.зб.
Мелітопольський міський комітет профспілки працівників державних установ, Р-3888, 1952-1973 рр, 150 од.зб.

Працівників галузей промисловості:

Запорізький районний комітет профспілки робітників-металістів, Р-564, 1917-1930 рр, 1777 од.зб.
Місцевий комітет профспілки металургів при Головній конторі управління будівництва "Запоріжсталі", М.Запоріжжя, Р-1887, 1932-1937 рр., 5 одзб.
Заводський комітет профспілки робітників-металістів при державному заводі сільськогосподарських машин N4, с.Хортиця, Р-1129, 1922-1923 рр, 1 одлб.
Заводський комітет профспілки робітників-металістів при державно-му заводі сільськогосподарських машин N8, М.Запоріжжя, Р-1153, 1917-1924 рр., 10 одлб.
Заводський комітет профспілки робітників-металістів при Запорізькому чавуноливарному та механічному заводі, Р-55І, 1921-1922 рр, 26 одлб.
Об'єднаний заводський комітет профспілки робітників-металістів кустарних підприємств, М.Запоріжжя, Р-1127, 1920-1921 рр, 4 од.зб.
Заводський комітет профспілки робітників-металістів при школі фабрично-заводського учнівства заводу "Комунар", Р-1121, 1924-1930 рр, 56 одлб од.зб.
Пологський районний комітет профспілки будівельників, Р-561, 1922-1931 рр., І36 од.зб.
Місцевий комітет профспілки будівельників важкої промисловості Запорізької контори "Південбуд", Р-2170, 1935-1938 рр., 7 од.зб.
Мелітопольське окружне відділення профспілки працівників шкіряного виробництва, Р-3867, 1923-1929 рр, 107 од.зб.
Великотокмацький районний фабрично-заводський комітет профспілки працівників шкіряного виробництва, Р-1427, 1924-1929 рр, 44 од.зб.
Запорізький губерньський комітет профспілки робітників харчової промисловості, Р-1250, 1920-1922 рр., 143 од.зб.
Запорізький окружний комітет профспілки робітників харчової промисловості, Р-565, 1923-1930 рр, 419 од.зб.
Мелітопольський окружний комітет профспілки робітників харчової і смакової промисловості, Р- 3866, 1929-1930 рр, 4 од.зб.

Працівників транспорту:

Запорізький губерньський комітет профспілки працівників місцевого транспорту, Р-568, 1921-1922 рр., 48 од.зб.

Запорізький окружний комітет профспілки працівників місцевого транспорту, Р-560, 1923-1930 рр, 465 од.зб.

Запорізький дільничий комітет профспілки залізничників, Р-5726, 1921-1923 рр, II одлб.

9. органи планування і статистики

Економнаради при виконавчих комітетах Рад:

Запорізька губернська, Р-18, 1921-1922 рр, 60 одлб.

Запорізька повітова, Р-20. 1921-1922 рр, 5 од.зб.

Запорізька окружна, Р-19, 1923-1924 рр, 32 од.зб.

Планові комісії при виконавчих комітетах Рад:

Окружні:

Запорізька. Р-442. 1923-1930 рр, 325 од.зб.

Мелітопольська, Р-3753. 1923-1930 рр, 229 од.зб.

Запорізька обласна, Р-1217. 1938-1941, 1943-1981 рр, 2668 од.зб.

Міські:

Бердянська, Р-4928, 1943-1976 рр., 234 од.зб.

Запорізька, Р-4625, 1943-1982 рр., 437 од.зб.

Мелітопольська, Р-3754, 1934-1935, 1943-1971 рр., 190 од.зб.

Токмацька, Р-5427, 1963-1985 рр, 131 од.зб.

Статистичні бюро виконавчих комітетів Рад:

Запорізьке губернське, Р-224, 1920-1922 рр, 207 од.зб.

Повітові:

Великотокмацьке, Р-1387, 1922-1923 рр, 6 од.зб.

Запорізьке, Р-225, 1922 р, 2 од.зб.

Мелітопольське, Р-3757, 1917-1918, 1921-1923 рр, 14 од.зб.

Окружні:

Бердянське, Р-3762, 1923-1925 рр, 23 од.зб.

Запорізьке, Р-221, 1923-1930 рр, 3126 од.зб.

Мелітопольське, Р-3756, 1923-1930 рр, 1394 од.зб.

10. ФІНАНСОВІ УСТАНОВИ

Фінансові відділи виконавчих комітетів Рад:

Олександрівський губернський, Р-622, 1920-1922 рр., 94 од.зб.

Повітові:

Запорізький, Р-647, 1922-1923 рр., 3 од.зб.

Мелітопольський, Р-3525, 1920-1923 рр, 88 од.зб.

Окружні:

Бердянський, Р-3521, 1924-1925 рр, 5 од.зб.

Запорізький, Р-620, 1923-1930 рр, 2468 од.зб.

Мелітопольський, Р-3522, 1923-1930 рр, 3414 од.зб.

Запорізький обласний, Р-2606, 1939-1983 рр, 3231 од.зб.

Банки:

Запорізький окружний відділ Промбанку, Р-305, 1924-1928 рр, 61

одлб.

Мелітопольський окружний відділ Всеукраїнського банку, Р-3547, 1923-1929 рр, 2 од.зб.

Запорізька окружна філія Українського банку, Р-541, 1923-1930 рр, 175 одлб.

Запорізька філія Дніпропетровського товариства сільськогосподарського кредиту Сільбанк, Р- 1165, 1923-1927 рр, 324 од.зб.

Мелітопольська філія Катеринославського товариства сільськогосподарського кредиту Сільбанк, Р- 4168, 1924-1927 рр, 50 од.зб.

Запорізький обласний комунальний банк, Р-2928, 1941, 1943-1957 рр, 96 од.зб.

Запорізька обласна контора Держбанку СРСР, Р-3011, 1939-1981 рр, 1792 од.зб.

11. ОРГАНИ УПРАВЛІННЯ ПРОМИСЛОВІСТЮ. ПРОМИСЛОВІ ПІДПРИЄМСТВА

Ради народного господарства, їх відділи і управління виконавчих комітетів Рад:

Запорізька губерньська рада народного господарства, Р-5, 1920-1922pp,436одлб.
Запорізький іуберньський відділ металообробної промисловості, Р-58, 1920-1922 pp, 135од.зб.
Запорізький губерньський відділ кооперативно-кустарної промисловості, Р-14, 1920-1922 pp, 145 од.зб.
Запорізький губерньський відділ по виготовленню одягу, Р-11, 1920-1922 pp, 40 од.зб.
Запорізький губерньський відділ шкіряної промисловості, Р-10, 1920-1922 pp, 163 од.зб.
Запорізьке губерньське управління по переробці продуктів сільськогосподарської промисловості, Р-8, 1920-1922 pp, 150 одлб.

Великотокмацька повітова рада народного господарства, Р-40, 1921-1922 pp, 44 одлб.
Великотокмацький повітовий відділ металообробної промисловості, Р-64, 1921-1922 pp, 3 одлб.
Великотокмацький повітовий відділ по виготовленню одягу, Р-62, 1921р., 8-од.зб.
Великотокмацький повітовий відділ шкіряної промисловості, Р-61, 1921-1922 pp., 3 од.зб.
Великотокмацький повітовий відділ харчової промисловості, Р-63, 1921 р., 2од.зб.

Управління уповноваженого Катеринославського губерньського відділу народного господарства по Запорізькому округу, Р-1167, 1923-1925 pp., 145 од.зб.

Запорізьке окружне управління місцевої промисловості, Р-1090, 1924-1925, 1927 pp., 130 од.зб.
Мелітопольський окружний відділ місцевої промисловості, Р-3550, 1926-1928 pp., 10 од.зб.

Управління ради народного господарства:

Олександрійське районне управління державних сільськогосподарських машинобудівних заводів "Орусідьмаш" Всеросійської ради народного господарства, Р-539, 1920-1922 pp., 117 од.зб.

Запорізьке об'єднання сільськогосподарських машинобудівних заводів "Південноукраїнський сільмаштрест", Р-3204. 1922-1923 pp., 159 од.зб.

Великотокмацьке кущове правління Запорізького об'єднання державних заводів землеробних машин і споруд. Р-66, 1920-1921 pp., 25 од.зб.

Промислові підприємства:

Бердянський завод № 49 "Південгідромаш", Р-3660. 1917-1918, 1940-1942, 1945-1968 pp, 615 од.зб.

Запорізький моторобудівний завод, Р-171, 1920-1929, 1943-1947 pp, 3287 од.зб.

Гуляйпільський завод сільської осподарського обладнання. Р-2843. 1956-1966 pp, 108 од.зб.

Державний завод № 1 сільськогосподарських знарядь, м.Запоріжжя. Р-1085, 1917-1923 pp, 30 одлб.

Державний завод № 3 сільськогосподарського машинобудування, М.Запоріжжя, Р-172. 1917-1926 pp, 29 од.зб.

Державний завод.№ 5 сільськогосподарського машинобудування, М.Запоріжжя, Р-1082, 1918-1925 pp, 53 одлб.

Державний завод № 6 сільськогосподарських машин і знарядь товариства "Робітник", м. Запоріжжя, Р-175, 1917-1924 pp, 5 од.зб.

Державний завод № 12 сільськогосподарської о машинобудування. М.Запоріжжя, Р-3215, 1922 p, 4 од.зб.

Запорізький автомобільний завод "Комунар" , Р-84, 1923-1929, 1943- 1951, 1955-1976 pp, 2229 од.зб.

Запорізькі авторемонтні майстерні, Р-228, 1918-1927 pp, 174 од.зб.

Обозний завод ім.Лепсе, м.Молочанськ, Р-2954, 1945-1958 pp, 60 од.зб.

Ліхтенауський маслозавод, с.Світлодолинське Мелітопольського району, Р-3632, 1945-1949 pp., 6 од.зб.

Мелітопольський маслозавод, Р-3571, 1934-1937 pp., 32 од.зб.

Мелітопольський молокозавод, Р-3572, 1930-1935, 1943-1969 pp., 323 од.зб.

Молочанський молочно-консервний завод, Р-5105, 1950-1982 pp., 327 од.зб.

12. БУДІВЕЛЬНІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Запорізький губерньський комітет державних споруд губерньської ради народного господарства, Р-13, 1920-1922 pp, 229 одзб.

Запорізький губерньський відділ будівельних матеріалів губерньської ради народного господарства, Р- 16, 1920-1921 pp, 35 одлб.

Управління будівництва і промбудматеріалів Запорізької ради народного господарства , Р-2552, 1959-1961 pp, 494 одзб.

Відділи і управління архітектури і будівництва виконавчих комітетів Рад:

Управління Запорізького окружного інженера, Р-443, 1927-1928 pp, 7 од.зб.

13. УСТАНОВИ ТРАНСПОРТУ І ЗВ'ЯЗКУ УСТАНОВИ ТРАНСПОРТУ

Автомобільний та гужовий транспорт

Транспортно-матеріальний відділ Олександрівської губернської ради народного господарства, Р-7, 1920-1921 рр., 64 од.зб.

Запорізький губернський відділ місцевого транспорту Українського управління місцевого транспорту, Р-1977, 1921-1922 рр., 50 од.зб.

Запорізьке губернське управління кінського запасу при губвійсько-маті, Р-2577, 1921 р., 3 од.зб.

Автомобільна секція при Запорізькій губернській раді народного господарства, Р-36, 1920-1921 рр., 28 од.зб.

Транспортно-матеріальний відділ Великотокмацької повітової ради народного господарства, Р-65, 1921 р., 2 од.зб.

Автомобільно-шляховий відділ Запорізького окружного управління місцевого господарства, Р-1982, 1929-1930 рр., 68 од.зб.

14. УСТАНОВИ І ОРГАНІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА. ЛІСНИЦТВО

Земельні відділи виконавчих комітетів Рад:

Запорізький губернський, Р-41, 1920-1922 рр, 762 одзб.

Повітові:

Бердянський, Р-4185, 1920-1922 рр, 7 одзб.

Великотокмацький, Р-І380, 1921-1923 рр, 53 од.зб.

Запорізький Р-176, 1920-1923 рр, 328 одзб.

Мелітопольський, Р-4175, 1919-1923 рр, 454 одзб.

Окружні:

Бердянський, Р-4176, 1923-1925 рр, 83 одзб.

Запорізький, Р-673, 1923-1930 рр, 2930 од.зб.

Мелітопольський, Р-4177, 1923-1930 рр, 3551 од.зб.

Районні інспекції і управління сільського господарства виконавчих комітетів Рад:

Інспекції:

Верхньохортицька, Р-3287, 1945-1953, 1958-1961 рр, 46 одзб.

Управління:

45-а Запорізька районна комісія по націоналізації земель Всеукраїнської земельної комісії по націоналізації земель Наркомату земельних справ УРСР, Р-2297, 1922-1923 рр, 8 од.зб.

Запорізька земельна дільниця Дніпропетровського обласного управління землеустрою і земельних фондів, Р-889, 1932-1935 рр, 53 од.зб.

Радгоспи

Великотокмацьке відділення Мелітопольської окружної сільськогосподарської кредитної кооперативної спілки, Р-4159, 1925-1927 рр., 7 одзб.

Хортицьке сільськогосподарське кредитно-кооперативне товариство "Хлібороб", Р-681, 1928-1930 рр., 6 одзб.

Районні спілки сільськогосподарської зернової кооперації:

Запорізька, Р-808, 1929-1930 рр., 94 од.зб.

Хортицька, Р-822, 1929-1931 рр., 44 од.зб.

Хортицька районна спілка сільськогосподарських тваринницьких товариств, Р-682, 1929-1930 рр., 10 од.зб.

Хортицьке скотарсько-молочарське товариство "Лакта", Р-256, 1929-1930 рр., 12 од.зб.

Запорізька окружна спілка птахівничої кооперації (Коотахспілка), Р-669, 1929-1930 рр., 79 одзб.

Районні об'єднання "Сільгосптехніка" обласного об'єднання "Сільгосптехніка":

Машинно-тракторне товариство "Дружба" Тракторного центру УРСР, с.Орлове Молочанського району, Р-4031, 1928-1930 рр, 2 од.зб.

Сільськогосподарська кооперація

Запорізька губернська спілка сільськогосподарських кооперативів, Р-3010, 1921-1922 рр, 4 од.зб.

Сільськогосподарська секція Запорізької губернської спілки кооператорів, Р-1791, 1920-1921 рр, 96 од.зб.

Запорізький губернський кооперативний комітет по реєстрації статутів сільськогосподарських кредитних товариств, Р-1755, 1922-1923, 1925 рр, 25 одзб.

Запорізький окружний кооперативний комітет по реєстрації статутів сільськогосподарських

кредитних кооперативних товариств, Р-582, 1923-1930 рр, 571 од.зб.

Колективні господарства (сільгоспартілі, ТОЗи, комуни, артлі)

Верхньохортицький район

ім.Калініна, с.Нижня Хортиця, Р-4820, 1944-1950 рр, 17 одлб.

ім.Карла Лібкнехта, с.Ручаївка, Р-5115, 1948-1950 рр, 13 одлб.

"КІМ", с.Веселе, Р-4810, 1945-1950 рр, 13 од.зб.

ім.Кірова, с.Біленьке, Р-2830, 1945-1958 рр, 52 одлб.

"Ленінізм", с.Верхня Хортиця, Р-ІЗІ7, 1924-1925 рр, 10 одлб.

"Ленинский путь", с.Червоний Яр, Р-4813, 1944,1946-1950 рр, 11 одлб.

"Надежная", Хортицької волості, Р-2494, 1922-1923 рр, 1 одлб.

"Озеро Леніна", с. Привільне, Р-2827, 1944-1971 рр, 221 од.зб.

ім.Осипенко, с.Новослободка, Р-4817, 1945-1950 рр, 20 од.зб.

ім.Петровського, с.Новофедорівка Р-4815, 1944-1950 рр, 21 од.зб.

"Профінтерн", с.Профінтерн, Р-2829, 1944-1950 рр, 21 одлб.

"Путь Сталина", с.Новодніпровка, Р-4808, 1947-1950 рр, 5 одлб.

ім. ХУП партзГзду, с.Петропіль, Р-4811, 1944-1950 рр, 11 одлб.

ім.Сталіна, Павлівської сільради, Р-4609, 1950-1958 рр, 40 од.зб.

ім.Суворова, с.Бабурка, Р-4818, 1944-1958 рр, 49 одлб.

Запорізький район

ім.Енгельса, с.Верхня Хортиця, Р-5114, 1944,1949-1964 рр., 101 одлб.

ім.Жданова, с.Миколай-Поле, Р-5547, 1950-1958, 1961-1970 рр, 104 од.зб.

"Запорожець", сел. Кушугум, Р-5361, 1957-1965 рр, 44 одлб.

ім.Ілліча, с.Біленьке, Р-4816, 1944-1980 рр, 336 одзб.

"Колос", с.Михайло-Лукашеве, Р-798, 1926-1931 рр, 53 одлб.

"Комінтерн", с.Новодмитрівка, Р-5190, 1944-1965 рр, 84 одлб.

ім.Комінтерну, с.Матвіївка, Р-І355, 1930 р, 14 од.зб.

ім.Комінтерну, х. Новотавричеський, Р-1357, 1930-1931 рр., 15 од.зб.

"Комунар", с.Степне, Р-5359, 1944-1945,1950-1965 рр., 75 од.зб.

"Красное Знамя", с.Наталівка, Р-2114, 1922-1923 рр., 1 одзб.

ім.проф.Олександрова, с.Новогупалівка, Р-886, 1930-1931 рр., 4 одзб.

ім.Орджонікідзе, с-Розумівка, Р-2794, 1944-1971 рр., 221 од.зб.

"Путь к коммунизму", с.Новопетрівка, Р-5225, 1950-1966 рр., 84 одзб?

"Россия", с.Мар'ївка, Р-5506, 1944-1951,1954,1956-1971 рр., 151 од.зб.

"Рассвет", с.Августинівка, Р-5500, 1950-1964 рр., 57 одзб.

ім.Тельмана, с. Широке, Р-5113, 1944-1973 рр., 174 од.зб.

ім.Фрунзе, с.Петропіль, Р-5548, 1950-1967,1968-1977 рр., 141 од.зб.

ім.Шевченка, с.Лукашеве, Р-2828, 1944-1971 рр., 208 одзб.

Молочанський район

"Аванс", с.Містенберг, Р-4108, 1933-1934 рр., 6 одзб.

"Альтенау", с.Альтенау, Р-1428, 1925-1934 рр., 12 од.зб.

"Блюмштейн", с.Блюмштейн, Р-2953, 1929-1934 рр., 14 од.зб.

"Блюмштейн", с.Святодолинське, Р-1389, 1929-1934 рр., 17 од.зб.

ім.Кагановича, с.Ліхтенау, Р-1388, 1934-1935 рр., 33 одзб.

"Культура", с.Орлове, Р-4114, 1929-1935 рр., 12 од.зб.

ім.Первого Краснознаменного полка Красного казачества, с.Орлове, Р-4123,1929-1935 рр., 12 одзб.

"Роте-Фане", с.Містенберг, Р-1426, 1935 р., 4 одзб.

УСТАНОВИ ПРОМИСЛОВОЇ ТА СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ

Промислові артлі і товариства: -

Кустарно-промислова артіль "Форвартс" /по виготовленню бритв/, м.Запоріжжя, Р-428, 1927-1930 рр., 19 од.зб.

Споживчі спілки і товариства:

Районні:

Верхньохортицька, Р-2916, 1945-1962 рр., 107 одзб.

Комісії допомоги голодуючим і ліквідації наслідків голоду при виконавчих комітетах Рад:

Представник міжнародної організації допомоги голодуючим "Місія Нансена" по Запорізькому району, Р-581, 1921-1923 рр, 14 од.зб.

Комітети, комісії і товариства селянської взаємодопомоги:

Запорізька окружна, Р-1233, 1929-1930 рр., 7 од.зб.

Волосні:

Хортицький, Р-231, 1922 р., 6 од.зб.

Районні:

Хортицький, Р-691, 1923-1930 рр., 103 од.зб.

Сільські:

Кічкаський, Р-1758, 1921-1925 рр., 20 од.зб.

IV. ФОНДИ УСТАНОВ ПЕРІОДУ ТИМЧАСОВОЇ ШМЕЦЬКО-ФАШИСТСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ (1941-1943 рр.)

1. місцеві органи влади

Управи: Міські:

Великотокмацька, Р-1707, 1941-1943 рр., 3 од.зб.

Запорізька, Р-1433, 1941-1943 рр., 1178 од.зб.

Мелітопольська, Р-3061, 1941-1943 рр., 51 од.зб.

Пологівська, Р-1643, 1942-1943 рр., 3 од.зб.

Районні:

Бердянська, Р-3065, 1941-1943 рр., 2 од.зб.

Великотокмацька, Р-1708, 1942-1943 рр., 3 од.зб.

Запорізька, Р-1719, 1942-1943 рр., 1 од.зб.

Сільські:

Балківська, Р-1547, 1941-1943 рр., 20 од.зб.

Запорізька, Р-3059, 1942-1943 рр, 35 од.зб.

Кічкаська, Р-1635, 1941-1943 рр, 17 од.зб.

Лукашівська, Р-1636, 1942-1943 рр, 2 од.зб.

Орлівська, Р-3063, 1941-1943 рр, 16 од.зб.

Паливний відділ Запорізької міської управи, Р-1436, 1941-1943 рр, 22 од.зб.

Бюро інвентаризації при Запорізькій міській управі, Р-1443, 1942 р, 8 од.зб.

2. ВІЙСЬКОВО-АДМІНІСТРАТИВНІ УСТАНОВИ

Штадткомісаріат, М.Запоріжжя, Р-1435, 1941-1944 р, 158 од.зб.

Німецька польова жандармерія, М.Мелітополь, Р-5728, 1941-1942 рр, 4 од.зб.

Мировий суддя 4-ої ділянки, М.Мелітополь, Р-3077, 1943 р, 279 од.зб.

Пожежна команда при Великотокмацькій міській управі, Р-1577, 1942-1943 рр., 2 од.зб.

3. ПРОМИСЛОВІ ПІДПРИЄМСТВА, УСТАНОВИ ТРАНСПОРТУ І ЗВ'ЯЗКУ

Запорізька обласна шовкоконтора при генералкомісарі, Р-1441, 1941-1943 рр., 23 од.зб.

Запорізьке обласне шляхове управління при штадткомісаріаті, Р-1451, 1942-1943 рр., 7 од.зб.

Запорізька телефонна станція при штадткомісаріаті, Р-1447, 1942-1943 рр., 3 од.зб.

4. УСТАНОВИ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА. ЛІСНИЦТВО

Українське сільськогосподарське бюро при генералкомісарі, м.Запоріжжя, Р-1438, 1941-1943 рр., 142 од.зб.

Районні агроконтори та общинні господарства Запорізької області (колекція), Р-1456, 1941-1943 рр., 1313 од.зб.

Державне приміське господарство НІ Запорізької міської управи, о. Хортиця Верхньохортицької о району, Р-1634, 1941-1943 рр., 46 од.зб.

Великотокмацький окружний інженер механізації МТС Запорізького обласного управління механізації МТС, Р-1575, 1941-1943 рр., 3 од.зб.

5. ПРОДОВОЛЬЧІ, ПОСТАЧАЛЬНІ, ЗАГОТІВЕЛЬНІ, КООПЕРАТИВНІ УСТАНОВИ

Продхарч при Запорізькій міській управі, Р-1434, 1941-1943 рр., 564 од.зб.

Управління ідалень торговельного відділу Запорізької міської управи, Р-1437, 1941-1943 рр., 164 одзб.
Запорізька філія молочно-жирового центру України, Р-1440, 1941-1943 рр., 100 одзб.
Фірма "Ван-Дизель-Роде", М.Запоріжжя. Р-1452, 1942-1943 рр, 3 одзб.

6. УСТАНОВИ ОСВІТИ, КУЛЬТУРИ, ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я, ПРАЦІ, ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Запорізьке середньо-технічне училище по випуску спеціалістів сільськогосподарського машинобудування відділу народної освіти Запорізької міської управи, Р-1448, 1942р, 2 одзб.
Запорізька середньо-медична школа відділу охорони здоров'я Запорізької міської управи, Р-2083, 1941-1943 рр, 137 одзб.
Архів при Запорізькій міській управі, Р-1444, 1941-1943 рр, 8 одзб.
Типографія "Нове Запоріжжя", м. Запоріжжя, Р-1445, 1941-1943 рр, 29 одзб.
Фотографія N 1 Сковородського, М.Запоріжжя, Р-1446, 1942-1943 рр, 5 одзб.
Веселівська районна лікарня при Веселівській районній управі, Р-3185, 1942-1943 рр, 12 одзб.
Пологівська районна ветеринарна лікарня при Пологівській районній управі, Р-1454, 1941-1943 рр, 130 одзб.
Запорізька обласна контора лікарняного страхування, Р-1439, 1941 -1943 рр, 214 одзб.
Мелітопольська районна контора лікарняного страхування Запорізької обласної контори лікарняного страхування, Р-1439, 1943 р, 1 одзб.
Нововасилівська районна біржа праці при сільськогосподарському керівнику району, Р-3191, 1941-1943 рр, 3 одзб.
Запорізьке обласне управління профспілок, Р-1442, 1942р, 18 одзб.

V. ФОНДИ ОСОБОВОГО ПОХОДЖЕННЯ

Новицький Яків Павлович, етнограф, історик, археолог, Ф-161, 1876-1887, 1905-1908, 1913-1920 1926 рр, 14 од. зб.

Колекції

Колекція документів по історії міст і сіл Запорізької області, Р-4336, 1920, 1922, 1929, 1964-1967, 1969 рр, 10 одзб.
Спогади, свідчення та інші матеріали по історії міст і сіл Запорізької області, Р-2630, 1918-1929, 1944, 1965-1969, 1972, 1985 рр, 38 одзб.
Спогади громадян Запорізької області, які знаходилися на окупованій території, репатрійованих та військовополонених, Р-1676, 1944-1947 рр, 405 одзб.
Щоденники осіб, що проживали на окупованій території і на каторзі в Німеччині, Р-1667, 1941-1944 рр, 7 одзб.
Посвідчення громадян, які повернулись з німецької каторги, видані німецькою владою, Р-1679, 1942-1944 рр, 1919 одзб.
Листування між радянськими громадянами, вивезеними до Німеччини. Р-1672, 1943 р, 1 одзб.
Листи радянських громадян на батьківщину, прислані з німецької каторги, Р-1673, 1942-1944 рр., 36одзб.
Списки керівників установ, організацій і підприємств, які існували в період тимчасової німецько-фашистської окупації на території Запорізької області, Р-1678, 1941-1945 рр, 35 одзб.
"Звільнення М.Запоріжжя від німецько-фашистських загарбників", Р-2964, 1941, 1943-1976 рр, 72 одзб.
"Запоріжці - учасники Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр, " Р-5646, І9П-І983рр, 84одлб.
"Запоріжці - вчені УРСР", Р-3296, 1933-1979 рр, 120 одлб.
"Запоріжці - кавалери ордена Леніна", Р-3302, 1922-1972 рр, 50 одлб.
"Почесні громадяни М.Запоріжжя", Р-3333, 1924-1971 рр, 32 одзб.
"Фольклор періоду німецько-фашистської окупації (1941-1943 рр.)", Р-1669, 1942-1943 рр, 2 одлб.

КОРОТКА ІСТОРИЧНА ДОВІДКА ПРО ЗМІНИ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ПОДІЛУ НА ЗАПОРІЖЖІ (1770-1994 рр.)

Олександрівськ, як фортеця Дніпровської лінії, був заснований у 1770 р. З ліквідацією Запорізької Січі у 1775 р. форштадт Олександрівськ був віднесений до Консьководівського повіту Азовської губернії, з 1785 р перейменований у посад і віднесений до складу Новомосковського, а з 1797 р.- Павлоградського повіту Новоросійської губернії.

У 1806 р. у складі Катеринославської губернії був створений Олександрівський повіт, і посад Олександрівськ перейменований у повітове місто з частин Маріупольського та Павлоградського повітів.

Мелітопольський повіт був створений у 1784 р. у складі Таврійської області з центром у поселенні Великий Токмак. Із скасуванням останньої у 1796 р.-віднесений до Новоросійської губернії, з 1802 р.- до новоствореної Таврійської губернії з центром у м.Оріхів. У 1842 р. центр повіту перенесений у поселення Новоолександрівку з перейменуванням останнього в повітове місто Мелітополь.

Бердянський повіт був створений у складі Таврійської губернії у 1842 р. за рахунок розукрупнення Дніпровського і Мелітопольського повітів з центром у М.Бердянськ.

Істотних змін в адміністративно-територіальному поділі цих повітів до 1920 р. не було.

У 1920 р. була створена Олександрівська губернія у складі трьох повітів: Бердянського, Мелітопольського, Олександрівського, на підставі постанови ВУЦВКу від 8 липня 1920 р.. Рішенням ВУЦВК від 23 березня

1921 р. Олександрівська губернія була перейменована в Запорізьку, залишивши губернським центром м.Олександрівськ.

За час існування Запорізької губернії (1920-1922 рр.) в її адміністративно-територіальний поділ вносились такі зміни: за рахунок розукрупнення повітів губернії були створені Великотокмацький і Гуляйпільський повіти на підставі постанови ВУЦВКу від 23 березня 1921 р. і за рахунок приєднання волостей Дніпровського повіту Миколаївської губернії і частини волостей Мелітопольського повіту був створений Генічеський повіт на підставі постанови ВУЦВКу від 26 жовтня 1921 р. Так, на кінець

1922 р. до складу Запорізької губернії входило шість повітів:

1. Бердянський	4. Гуляйпільський
2. Великотокмацький	5. Запорізький
3. Генічеський	6. Мелітопольський

Запорізька губернія була ліквідована з включенням її території до складу Катеринославської губернії з 1 грудня 1922 р. на підставі постанови ВУЦВКу від 25 жовтня 1922 р.

У 1923 р. на Україні була проведена реформа адміністративно-територіального поділу, спрямована на скорочення адміністративно-територіальних одиниць, спрощення і здешевлення радянського апарату.

На підставі постанови ВУЦВКу від 7 березня 1923 р. замість 102 повітів створювались 53 округи, а замість 1989 волостей - 706 районів.

Це був перший етап переходу до нового адміністративно- територіального поділу країни. Ві старого поділу залишились ще губернії.

Згідно з цією постановою, з 6 повітів колишньої Запорізької губернії, в складі Катеринославської губернії створювались 3 округи: Бердянський, Запорізький, Мелітопольський, а замість 130 волостей - 36 районів.

I. Бердянський округ - з Бердянського і частин Великотокмацького і Гуляйпільського повітів, до складу якого увійшли райони:

1. Берестівський	6. Петропавлівський
2. Новопавлівський	7. Царекостянтинівський
3. Ногайський	8. Цареводарівський
4. Новоспасівський	9. Чернігівський
5. Пологський	

I [Запорізький округ - з Бердянського і частин Катеринославського, Гуляйпільського, Мелітопольського і Великотокмацького повітів, до складу якого увійшли райони.

1. Банківський	7. Михайло-Лукашівський
2. Василівський	8. Новомиколаївський
3. Вознесенський	9. Оріхівський
4. Гуляйпільський	10. Покровський
5. Жерсбецький	11. Томаківський
6. Каменський	12. Хортицький

III. Мелітопольський округ - з Мелітопольського, Генічеського і частини Великотокмацького повітів, до складу якого увійшли райони:

1. Великобілозерський	4. Вознесенський
2. Верхньорогачицький	5. Великолеїетиський
3. Веселівський	6. Великотокмацький

7. Гснїчеський
8. Іванівський
9. Кизиярський
10. Михайлівський
11. Новотроїцький

12. Нижньосірогоський
13. Покровський
14. Пришибський
15. Якимівський

У 1924 р. вносились такі зміни в адміністративно-територіальний поділ цих округів:

а) створювались нові райони - Молочанський /Гальштадський/ Бердянського округу і Терпіннівський Мелітопольського округу, а Великотокмацький район був переданий з Мелітопольського до Бердянського округу на підставі постанови ВУЦВКу та СНК УРСР від 11 червня 1924 р.,

б) у зв'язку з переведенням районних центрів Михайло-Лукашівський район Запорізького округу перейменувався у Софіївський, а Новопавлівський район Бердянського округу - на Андріївський, на підставі постанови ВУЦВКу від 10 грудня 1924 р..

У 1925 році із зміцненням округів і районів постановою ВУЦВКу від 3 червня губернії були скасовані. Перехід від чотирисгуєневої (цеіпр-губерія-повіт-волость) до триступеневої (центр-округ-район) системи управління був завершений. Була ліквідована і Катеринославська губернія, до складу якої до цього часу входили Бердянський, Запорізький та Мелітопольський округи.

Цією ж постановою Бердянський округ був ліквідований. При цьому:

- 1) Пологський район прислудувався до Запорізького округу;
- 2) Царекостянтинівський, Бересгівський, Новоспасівський з містом Бердянськ і частина Андріївського району приєднувались до Маріупольського округу;
- 3) Великотокмацький, Молочанський, Цареводарівський, Чернігівський, Ногайський райони – до Мелітопольського округу;

4) Петропавлівський район був розформований з віднесенням частини сільрад до Пологського району Запорізького округу, а частини до Великотокмацького району Мелітопольського округу;

5) з частин Андріївського, Ногайського та Цареводарівського районів створювався новий Романівський район, віднесений до Мелітопольського округу;

6) Центр Новоспасівського району був перенесений у м.Бердянськ і район перейменований на Бердянський.

За час з 1925 р. по 1930 р. в межах Запорізького та Мелітопольського округів були внесені такі зміни:

1) У зв'язку з перенесенням центру Вознеснського району в М.Запоріжжя район був перейменований на Запорізький з 21 січня 1926 р.;

2) Романівський район був перейменований на Коларівський на підставі рішення Малої президії ВУЦВКу від 5 жовтня 1926 р.;

3) Балківський та Жеребецький райони Запорізького округу були розформовані з 1 жовтня 1927 р, з віднесенням сільрад Балківського району до складу Каменського і Василівського районів, а Жеребецького - до Запорізького, Орїхівського і Новомиколаївського районів Запорізького округу, на підставі постанови ВУЦВКу від 6 вересня 1927 р.;

4) ЗІ березня 1926 р. було проведено переформування Цареводарівського району Мелітопольського округу в район з переважанням болгарського населення. На підставі постанови ВУЦВКу від 23 листопада 1927 р. останній був перейменований на Ботіївський;

5) Пришибський район Мелітопольського округу ліквідовувався з приєднанням його території до Молочанського району Мелітопольського округу на підставі рішення Центральної адміністративно-територіальної комісії при ВУЦВКу від 2 квітня 1928 р.;

6) На території Запорізького округу створювався Новозлатопільський район з частин Гуляйпільського і Чубарівського /Пологського/ районів Запорізького округу та Старокерменчицького і Царекостянтинівського районів Маріупольського округу на підставі постанови ВУЦВКу від 12 червня 1929 р.;

18 вересня 1929 р. відбулося переформування Хортицького району в район з переважанням німецького населення. При цьому були змінені межі Запорізького та Томаківського районів Запорізького округу та Соло-нянського району Дніпропетровського округу

Для максимального зміцнення району, як основної адміністративної ланки, 2 вересня 1930 р. ВУЦВК видав постанову " Про ліквідацію округів та перехід на двоступеневу систему управління ".

Згідно з цією постановою Запорізький і Мелітопольський округи, як і всі інші в республіці, були ліквідовані. З цього часу і до створення областей райони підпорядковувались безпосередньо центру. При цьому:

1) Місто Запоріжжя, в числі вісімнадцяти інших міст УРСР, було віднесено в окрему адміністративно-територіальну одиницю, безпосередньо підпорядковану центру. В порядку приєднання сільських населених пунктів до міст, які виділені в окремі адміністративно-територіальні одиниці, населені пункти Запорізького та Хортицького районів були підпорядковані Запорізькій міській раді, а Запорізький і Хортицький райони були ліквідовані;

2) По Мелітопольському округу були ліквідовані райони: Верхньорогачнський з приєднанням його території до складу Великолепетиського району, Ногайський - до Бердянського району, Чернігівський - до Великотокмацького району, Ботіївський - до Коларівського району, Вознесенський - до Кизиярського, Терпіннівського і Покровського Другого районів. Центр Кизиярського району був перенесений в М.Мелітополь, а район перейменовано на Мелітопольський;

3) По Маріупольському округу були ліквідовані райони*: Бересгівський- з приєднанням його території до складу Царекостянтинівського району, Андріївський - до Бердянського району.

* Зазначаються тільки райони, що раніше входили до складу Бердянського району.

Таким чином, на кінець 1930 р. залишились нижчеперелічені райони, безпосередньо підпорядковані центру:

1.Бердянський	15. Молочанський
2.Великобілозерський	16.Нижньосірогоський
3. Василівський	17.Новозлатопільський
4.Великолепетиський	18.Новомиколаївський
5. Великотокмацький	19.Новотроїцький
6.Веселівський	20.Оріхівський
7.Генічеський	21. Пологський
8. Гуляйпільський	22.Покровський
9. Іванівський	23.Покровський Другий
10.Кам'янський	24.Софіївський
11.Коларівський	25.Терпіннівський
12. Люксембурзький	26.Томаківський
13.Мелітопольський	27.Царекостянтинівський
14.Михайлівський	28.Якимівський

У 1931 р. були ліквідовані Гуляйпільський, Веселівський, Іванівський та Софіївський райони з приєднанням їх території відповідно до Пологського, Великобілозерського районів і до Запорізької міськради, на підставі постанови ВУЦВКу від 3 лютого 1931 р..

Четверта сесія ВУЦВКу дванадцятого скликання 9 лютого 1932 р. постановила утворити на території УРСР, крім Молдавської РСР, п'ять областей, в тому числі Дніпропетровську область, до складу якої увійшли також зазначені вище райони колишнього Запорізького та Мелітопольського округів.

У 1933-1935 рр. в районування Дніпропетровської області вносились окремі зміни.*

* Наводяться дані тільки про ті райони, що увійшли до складу Запорізької області

У 1933 р.:

1) знов створений Софіївський район (постанова ВУЦВКу від 1 лютого 1933 р.);

2) розформовані райони:

а) Терпіннівський - з приєднанням його території до складу Мелітопольського району (постанова ВУЦВКу від 20 травня 1933 р.);

б) Софіївський - з приєднанням його території до складу Запорізької міськради (постанова ВУЦВКу від 13 вересня 1933 р.);

в) Михайлівський - з приєднанням його території до складу Василівського району (постанова ВУЦВКу від 10 грудня 1933 р.);

г) Новомиколаївський - з приєднанням його території до складу Оріхівського та Покровського районів і Запорізької міськради (постанова ВУЦВКу від 10 грудня 1933 р.)

У 1934 р. центр Чубарівського /Пологського/ району був перенесений у с.Гуляйполе на підставі постанови ВУЦВКу від 20 травня 1934 р..

У 1935 р.:

1) Були знову створені за рахунок розукрупнення районів: Андріївський, Веселівський, Гуляйпільський, Михайлівський, Новомиколаївський, Красноармійський (Софіївсько-Запорізький), Чернігівський райони. Крім цього були створені нові райони: Приазовський /Покровський Другий/, з частини Новоспасівського району, - з центром в с.Покровка Друга та Ротфронтівський /Вальдгеймський/, з частини Моло-чанського району, - з центром в с. Вальдгейм (постанова ВУЦВКу від 17 лютого 1935 р.);

2) Були перейменовані Царекостянтинівський район - в район ім.Куйбишева (постанова ВУЦВКу від 3 квітня 1935р.) /32/ та районні центри: с.Покровка Друга Приазовського району – на с.Приазовське; селище Софіївка Красноармійського району - на селище Червоноармійське; с.Вальдгсйм Ротфронтівського району - на с.Ротфронт (постанова ВУЦВКу від 31 серпня 1935 р.).

У 1939 р. на підставі Указу Президії Верховної Ради СРСР від 10 січня була створена Запорізька область, до складу якої увійшли райони:

1. Андріївський	16. Мелітопольський
2. Бердянський	17. Михайлівський
3. Василівський	18. Молочанський
4. Великобілозерський	19. Нижньосірогозький
6. Великолепестиський	20. Нововасилівський
5. Великотокмацький	21. Новозлатопільський
7. Вселівський	22. Новомиколаївський
8. Генічеський	23. Новотроїцький
9. Гуляйпільський	24. Орхівський
10. Іванівський	25. Пологський
11. Кам'янсько-Дніпровський	26. Приазовський
12. Коларівський	27. Ротфронтівський
13. Красноармійський	28. Сиваський
14. ім. В.В. Куйбишева	29. Чернігівський
15. Люксембурзький	30. Якимівський

У 1939 р. в адміністративно-територіальний поділ Запорізької області були внесені деякі зміни: створені Запорізький сільський (Указ Президії Верховної Ради СРСР від 11 лютого 1939 р.) Приморський і ліквідовані Коларівський, Люксембурзький, Молочанський та Ротфронтівський райони (Указ Президії Верховної Ради СРСР від 26 березня 1939 р.), Бердянський район перейменований на Осипенківський (Указ Президії Верховної Ради СРСР від 7 червня 1939 р.).

У зв'язку з утворенням Херсонської області (30 березня 1944 р.) до її складу з Запорізької області були перенесені Генічеський, Іванівський, Нижньосірогозький, Сиваський, Великолепестиський та Новотроїцький райони.

15 серпня 1944 р. район ім.Куйбишева було перейменовано в Куйбишевський, а Красноармійський - в Червоноармійський.

У 1945 р. у складі Запорізької області було утворено три нових райони: Верхньохортицький, Комишуваський та Новокерменчицький і ліквідовані Запорізький сільський та Новозлатопільський райони на підставі Указу Президії Верховної Ради СРСР від 20 лютого.

У 1945-1947 рр. з метою збереження історичних найменувань та уточнення і впорядкування існуючих назв було перейменовано ряд населених пунктів і сільрад області

У зв'язку з перенесенням центру Новокерменчицького району в смт. Розівка 27 червня 1946 р. район було перейменовано в Розівський.

Починаючи з 1950 р., у зв'язку з укрупненням колгоспів, було проведено неодноразове укрупнення сільських рад, що привело до значного скорочення їх числа по області. Так, число сільських рад зменшилось з 378 в 1946 р. до 206 в 1966 р.

Указом Президії Верховної Ради УРСР від 26 червня 1958 р. м.Осипенко було перейменовано на м.Бердянськ і, відповідно, - район.

До 1962 р. в адміністративно-територіальний поділ Запорізької області вносились зміни лише в межах районів, у зв'язку з передачею території окремих населених пунктів з одного району до іншого, утворенням нових, об'єднанням, ліквідацією і перейменуванням сільських та селищних рад і населених пунктів сільської місцевості, віднесенням поселень до категорії міст районного підпорядкування і селищ міського типу.

Указом Президії Верховної Ради УРСР від 30 грудня 1962 р. у зв'язку з укрупненням сільських районів до розмірів території! виробничих колгоспно-радгоспних управлінь, на території Запорізької області були утворені 10 районів замість 23, а саме:

1) Бердянський - у складі селищ міського типу Андріївка і Ногайськ і сільрад Бердянського, Андріївського (за винятком Берстівської) і Приморського районів.

2) Василівський - у складі м.Кам'янка-Дніпровська, сільрад Василівського, Великобілозерського і Кам'янсько-Дніпровського районів.

3) Куйбишевський - у складі селищ міського типу Комиш-Зоря, Куйбишеве і Розівка, сільрад Куйбишевського і Розівського районів та Бе-рестівського - Андріївського району.

4) Мелітопольський - у складі селища міського типу Якимівка, сільрад Мелітопольського і Якимівського районів.

5) Михайлівський - у складі селищ міського типу Веселе і Пришиб, сільрад Михайлівського і Веслівського районів.

6) Оріхівський - у складі м.Оріхів, селищ міського типу Комишуваха, Новомиколаївка і Тернувате, сільрад Оріхівського і Новомиколаївського (за винятком Веселогаївської та Новоіванківської) районів та Копанівської, Новоіванківської, Новотроїцької і Оленівської сільрад Комишуваського району.

7) Пологський - у складі м.Гуляйполе, селищ міського типу Шевчен-кове Друге, сільрад Пологського і Гуляйпільського районів.

8) Приазовський - у складі селищ міського типу Нововасилівка і При-азовське та сільрад Нововасилівського і Приазовського районів.

9) Токмацький (до 30 грудня 1962 р. - Великотокмацький) - у складі селищ міського типу Чернігівка, сільрад Великотокмацького і Чернігівського районів.

10) Червоноармійський - у складі селищ міського типу Балабино, Кушугум, Малокатеринівка і Червоноармійське, сільрад Червоноармійського і Верхньохортицького районів та Григорівської, Наталівської і Новоолександрівської сільрад Комишуваського району, Веселогаївської і Новоіванківської - Новомиколаївського району.

Таким чином, були ліквідовані такі райони:

1. Андріївський	8. Нововасилівський
2. Великобілозерський	9. Новомиколаївський
3. Верхньохортицький	10. Приморський
4. Веселівський	11. Розівський
5. Гуляйпільський	12. Чернігівський
6. Кам'янсько-Дніпровський	13. Якимівський
7. Комишуваський	

Указом Президії Верховної Ради УРСР від 6 січня 1964 р. центр Василівського району був перенесений у місто Кам'янку-Дніпровську і район перейменовано на Кам'янсько-Дніпровський.

Указом Президії Верховної Ради УРСР від 4 січня 1965 р. були розукрупнені Бердянський, Кам'янсько-Дніпровський, Михайлівський, Мелітопольський, Пологський, Токмацький і Червоноармійський райони і на території області створено 17 районів:

1. Бердянський	10. Оріхівський
2. Василівський	11. Пологський
3. Веселівський	12. Приазовський
4. Гуляйпільський	13. Приморський
5. Запорізький	14. Токмацький
6. Кам'янсько-Дніпровський	15. Червоноармійський
7. Куйбишевський	16. Чернігівський
8. Мелітопольський	17. Якимівський
9. Михайлівський	

Цим же Указом віднесені до категорії міст районного підпорядкування Василівка і Пологи, а міста Запоріжжя з смт.Верхня Хортиця, Бердянськ, Мелітополь, Токмак з містом Молочанськ залишені містами обласного підпорядкування.

Указом Президії Верховної Ради УРСР від 3 листопада 1966 р. смт.Червоноармійське віднесено до категорії міст районного підпорядкування з перейменуванням у м.Вільнянськ, а Червоноармійський район перейменовано на Вільнянський з 8 грудня 1966 р..

На підставі Указу Президії Верховної Ради УРСР від 8 грудня 1966 р. в області був утворений Новомиколаївський район в складі Новомиколаївської селищної ради, Веселогаївської, Новоіванківської, Підгірненської, Софіївської, Сторчівської, Терсянської, Трудової сільрад Вільнянського району; Тернуватської селищної ради, Зсленівської, Різвянської, Самійлівської сільрад Гуляйпільського району; Барвінівської та Любицької сільрад Оріхівського району.

Цим же Указом уточнене найменування Пологського району, він став називатися Пологівським.

У 1967 р. смт.Приморське (центр Приморського району) було віднесено до категорії міст районного підпорядкування (Указ Президії Верховної Ради УРСР від 15 липня 1967 р..

Указом Президії Верховної Ради УРСР від 23 травня 1969 р. в М.Запоріжжі утворений Заводський район, а смт.Верхня Хортиця включено у межу міста.

31 серпня 1970 р. Указом Президії Верховної Ради УРСР смт.Дніпрорудне Василівського району віднесено до категорії міст районного підпорядкування.

У 1972 р. сел. Енергодар Кам'янсько-Дніпровського району включено в облікові дані адміністративно-територіального поділу та віднесене до категорії селищ міського типу (Указ Президії Верховної Ради УРСР від 13 грудня 1972 р.).

У 1985 р. смт.Енергодар віднесене до категорії міст обласного підпорядкування (Указ Президії Верховної Ради УРСР від 14 серпня 1985 р.).

Указом Президії Верховної Ради УРСР від 12 жовтня 1988 р. були об'єднані Токмацька міська і Токмацька районна ради в Токмацьку міську раду народних депутатів з передачею їй Токмацького району в адміністративне підпорядкування.

На підставі постанови Верховної Ради України від 26 червня 1992 р. утворено Розівський район в складі Розівської селищної ради, Азовської, Вишнюватської, Карло-Лібкнехтівської, Кузнецівської, Новомлинівської, Пролетарської і Солодководненської сільрад Куйбишевського району.

У зв'язку з Указом Президента України від 30 вересня 1992 р. про призначення Представника Президента України в Токмацькому районі і утворенням адміністрації, Токмацька міська рада своїм рішенням від 29 жовтня 1992 р. роз'єдналась на Токмацьку міську і Токмацьку районну ради народних депутатів.

Згідно з постановою Верховної Ради України від 3 лютого 1993 р. був утворений Великобілозерський район у складі Великобілозерської, Гюнівської, Новопетрівської, Трудової і Червоної сільрад Кам'янсько-Дніпровського району.

17 листопада 1993 р. м.Молочанськ Токмацької міськради був переданий у склад Токмацького району

Станом на 1 січня 1994 р. Запорізька область займала територію 27,2 тис. кв.км і розподілялась на 20 районів:

Бердянський	Михайлівський
Василівський	Новомиколаївський
Великобілозерський	Оріхівський
Веселівський	Пологівський
Вільнянський	Приазовський
Гуляйпільський	Приморський
Запорізький	Розівський
Кам'янсько-Дніпровський	Токмацький
Куйбишевський	Чернігівський
Мелітопольський	Якимівський

На території області 5 міст обласного підпорядкування: Запоріжжя, Бердянськ, Енергодар, Мелітополь, Токмак; 9 міст районного підпорядкування: Василівка, Вільнянськ, Гуляйполе, Дніпрорудне, Кам'янка-Дніпровська, Молочанськ, Оріхів, Пологи, Приморські 23 селища міського типу, 921 сільський населений пункт, 263 сільради.